

การวิเคราะห์เวมัตตะ 8 แห่งพระพุทธเจ้า

An analysis Eight Vematta of The Buddha

พระครูกิตติพัฒนานุยุต และ พระครูไพโรจน์ศิริรักษ์
Phrakrukittipattananuyut and Phrakrupairochkereruk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: mcu.sepbandit@gmail.com

Received March 1, 2023; Revised April 21, 2023; Accepted April 23, 2023

บทคัดย่อ

เวมัตตะ 8 ประการของพระพุทธเจ้า มีความเหมือนกันและไม่เหมือนกัน สะท้อนให้เห็นคุณสมบัติส่วนพระองค์ สรีระของสัตว์ในยุคนั้นและบริบทของพระองค์ สิ่งที่เหมือนกัน คือ คุณสมบัติส่วนพระองค์ ทุกพระองค์ ต้องมีการบำเพ็ญเพียร ต้องเสด็จออกผนวช ต้องตรัสรู้ใต้ต้นไม้อายุ ต้องมีพระรัศมีแผ่ไป สั้นหรือยาว ไกลหรือใกล้ไม่เท่ากัน สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นต้นตอแบบแผนหรือรูปแบบของการเป็นพระพุทธเจ้า สรีระของสัตว์ในยุคนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมือนกัน สะท้อนให้เห็นว่า แต่ละยุคของแต่ละพระพุทธเจ้า มนุษย์มีอายุ สรีระ ไม่เหมือนกัน ส่วนบริบทของพระองค์ สะท้อนให้เห็นระบบ ชนชั้น การปกครองของแต่ละยุคสมัย

คำสำคัญ : การวิเคราะห์; เวมัตตะ; พระพุทธเจ้า

Abstract

The Eight Vematta (Comparison) of the Buddha has the same and difference. It is reflecting to the characteristic of personal. The animals body in that era and his context. What they have in common is personal characteristic. Everyone must be diligent, ordain, enlighten under the tree, have radius is short or long, far or near. This shows the pattern, or form of being a Buddha. The animals body in that era is not the same. This reflects that each age of each Buddha is not the same, according to his context which reflects to the system, stratum and government of each era.

Keyword: Analysis; Vematta; Buddha

บทนำ

หนังสือสวดมนต์ฉบับหลวงของสมเด็จพระสังฆราช (ปสุสเทว) มีคาถามัสการพระพุทธเจ้า พรรณนาถึงพระพุทธเจ้า รวมจำนวนทั้งสิ้น 3,584,192 พระองค์ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2538) แต่ละพระองค์มีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างกันไป เมื่อจักวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างกัน เกี่ยวกับสิ่งที่ป็นธรรมชาติของพระพุทธเจ้า ทั้งปางจกมีลักษณะคล้าย ๆ กัน 8 ประการ ได้แก่ อายุ ปมานะ กุละ ปธานะ รัศมี ยานะ โพธิรุกขะ และปัลลังกะ ซึ่ง 8 ประการนี้ มีความแตกต่างกัน ไม่มีความเหมือนกัน

คุณสมบัติพิเศษเหล่านี้ เป็นผลแห่งการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้าหรือไม่นั้น ไม่อาจทราบได้ แต่ที่ทราบคือคุณสมบัติพิเศษบางอย่างเป็นผลของการตรวดูมหาวิโลกนะหรือการตรวดูอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า (Tan & Damnoen, 2020) แต่ถ้าเราต้องการทราบถึงความแตกต่างของแต่ละอย่างนั้นว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่หรือจำเป็นหรือไม่ว่าพระพุทธเจ้าผู้มีประมาณสูง จะมีอายุยืนยาวนาน หรือจำเป็นหรือไม่ว่าพระพุทธเจ้าที่เป็นบรรณกะษัตริย์จักออกผนวชด้วยม้าหรือช้างหรือรถเสมอไป การที่จะทราบได้ต้องนำคุณสมบัติพิเศษเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาความสัมพันธ์ ในการเปรียบเทียบนี้ในภาษาบาลีใช้ศัพท์ว่า “เวมัตตะ” ความแตกต่างกันของคุณสมบัติพิเศษนี้ ผู้เขียนกำหนดเป้าหมายเพียงพระพุทธเจ้า จำนวน 25 พระองค์ ที่มีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ส่วนที่ว่าด้วยพุทธวงศ์เท่านั้น (เสพนันตติ โทณงบัณฑิต, 2565)

เวมัตตะกถา

“เวมัตตะ” เขียนแบบบาลีเป็น “เวมตต” อ่านว่า เว-มัต-ตะ มีรากศัพท์มาจาก วิ อุปสรรค ซึ่งแปลว่า วิเศษ, พิเศษ, แฉ่ง, ต่าง บวกกับ มา ธาตุ ซึ่งแปลว่า กะ, ประมาณ บวกกับ ต ปัจจัย จากนั้นแผลง อิ ที่ วิ เป็น เอ สำเร็จเป็น เว, รัสสะสระ อา ที่ มา เป็น อ จะเหลือ ม แล้วซ้อน ต อักษร จาก เว+ม+ต+ต สำเร็จเป็น เวมตต ศัพท์นี้เป็นนปุงสกลิงค์ แผลตามศัพท์ว่า “สิ่งอันเขากำหนดแตกต่างกัน” หมายถึง ความแตกต่าง, การแตกต่างกัน (Difference, Distinction) ภาษาไทยใช้เป็น “เวมัต” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ว่า “เวมัต (คำนาม) ความต่าง, ความแปลกไป. (ป. เวมตต).”

เวมัตตะ คือเรื่องที่เป็นความแตกต่างของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ เวมัตตะ คือความแตกต่างกัน 8 อย่าง ได้แก่ อายุเวมัตตะ ปมาณเวมัตตะ กุลเวมัตตะ ปธานเวมัตตะ รัศมีเวมัตตะ ยานเวมัตตะ โพธิเวมัตตะ บัลลังกเวมัตตะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ความสำคัญของเวมัตตะ

ดังที่กล่าวแล้วเบื้องต้นว่าความแตกต่างของสิ่งของหรือคุณสมบัติต่าง ๆ นั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์จะทำให้เห็นความชัดเจนของที่มาที่ไปในแต่ละอย่าง ความแตกต่างคือความมั่นคง (Difference is Sustainable) ความแตกต่างทำให้ทราบสิ่งที่ต้องการสูงสุด (Differences know what is most important) ความแตกต่างทำให้เกิดการเปรียบเทียบ (Benchmarking) การเปรียบเทียบทำให้เกิดทางที่ดีที่สุด (One best way) การวิเคราะห์เพื่อให้ทราบความแตกต่างจึงสำคัญต่อการเลือกที่เป็นหนึ่ง (First Choice) ในการปฏิบัติตนเพื่อสู่ความเป็นเลิศ (Principle of Practice to Excellence)

ประโยชน์ของการวิเคราะห์เวมัตตะ 8 ของพระพุทธเจ้า

เมื่อต้องวิเคราะห์เวมัตตะของพระพุทธเจ้าแล้ว สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการวิเคราะห์นี้ จำแนกเป็นข้อได้ ดังนี้

- 1.เป็นประโยชน์เพื่อการปฏิบัติให้เกิดในยุคใดยุคหนึ่งที่ตนต้องการ ความหลากหลายทางเลือก เป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการเลือกปรารถนาบำเพ็ญเพียร
- 2.เป็นประโยชน์ในการสร้างเป็นแรงบันดาลใจในการปฏิบัติตามหลักการทางพุทธศาสนาได้

3.เป็นประโยชน์ในการเทศนาให้เห็นถึงความแตกต่างกันของพระพุทธเจ้า

วิเคราะห์แวมัตตะ 8 ของพระพุทธเจ้า

1. อายุแวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งพระชนมายุ ได้แก่ พระพุทธเจ้า 9 พระองค์ คือ พระทีปังกร พระโกณฑัญญะ พระอโนมทัสสี พระปทุมะ พระปทุมุตตระ พระอัทธทัสสี พระธัมมทัสสี พระสิทธัตถะ พระติสสะ มีพระชนมายุแสนปี พระพุทธเจ้า 8 พระองค์ คือ พระมังคละ พระสุมณะ พระโสภิตะ พระนารทะ พระสุเมธะ พระสุชาตะ พระปิยทัสสี พระปุสสะ มีพระชนมายุเก้าหมื่นปีพระพุทธเจ้า 2 พระองค์ คือ พระเรวตะ พระเวสสภู มีพระชนมายุหกหมื่นปี พระผู้มีพระภาคเจ้าวิปัสสี มีพระชนมายุแปดหมื่นปี พระพุทธเจ้า 4 พระองค์ คือ พระสิขี พระกุกสันธะ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ มีพระชนมายุเจ็ดหมื่นปี สี่หมื่นปี สามหมื่นปี สองหมื่นปี ตามลำดับ ส่วนพระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา มีพระชนมายุร้อยปี

ตารางที่ 1 สรุปตารางอายุแวมัตตะ

อายุ / ปี	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
100,000	1) พระทีปังกร 2) พระโกณฑัญญะ 3) พระอโนมทัสสี 4) พระปทุมะ 5) พระปทุมุตตระ 6) พระอัทธทัสสี 7) พระธัมมทัสสี 8) พระสิทธัตถะ 9) พระติสสะ	ร้อยละ 36
90,000	1) พระมังคละ 2) พระสุมณะ 3) พระโสภิตะ 4) พระนารทะ 5) พระสุเมธะ 6) พระสุชาตะ 7) พระปิยทัสสี 8) พระปุสสะ	ร้อยละ 32
80,000	1) พระวิปัสสี	ร้อยละ 4
70,000	1) พระสิขี	ร้อยละ 4
60,000	1) พระเรวตะ 2) พระเวสสภู	ร้อยละ 8
40,000	1) พระกุกสันธะ	ร้อยละ 4
30,000	1) พระโกนาคมนะ	ร้อยละ 4
20,000	1) พระกัสสปะ	ร้อยละ 4
100	1) พระโคตมพุทธเจ้า	ร้อยละ 4

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าอายุ 100,000 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 9 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาคืออายุ 90,000 ปี จำนวน 8 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาตามลำดับ มีพระพุทธเจ้าอายุ 60,000 ปี จำนวน 2 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 8 และมีพระพุทธเจ้าที่อายุน้อยที่สุดคือ 100 ปี คือ พระโคตมพุทธเจ้า คิดเป็นร้อยละ 4

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทราบว่าการได้มาซึ่งอายุของพระพุทธเจ้านั้น ย่อมเป็นไปตามมหาวิโลกนะ หรือการตรวจดูอันยิ่งใหญ่ เป็นธรรมดาว่าพระโพธิสัตว์ทรงพิจารณาตรวจดู ก่อนปฏิสนธิบังเกิดในพระชาติสุดท้ายที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า มี 5 อย่าง ได้แก่

1. กาล หมายถึง อายุกาลของมนุษย์จะต้องอยู่ระหว่าง 100 ถึง 1 แสนปี (ไม่สั้นกว่าร้อยปี ไม่ยาวเกินแสนปี) หมายถึงอายุโดยเฉลี่ยของมนุษย์ที่พระองค์สมควรไปเกิดในช่วงนั้น

2. ทิปะ หมายถึง ทวีปหรือโลกมนุษย์

3. เทสะ หมายถึง ประเทศหรือดินแดน

4. กุละ หมายถึง ตระกูล

5. ขนัตติอายุปริจเฉท หมายถึง กำหนดอายุของพระมารดา โดยพระมารดาต้องมีสีล 5 บริสุทธิ ไม่โลเล ในบุรุษ ไม่เป็นนักดื่มสุรา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2554)

ในเรื่องของอายุนี้ เมื่อจำแนกเป็นร้อยละจึงทำให้ทราบว่า ในจำนวนพระพุทธเจ้า 25 พระองค์นี้ มีถึง 9 พระองค์ที่ประสูติมาอุบัติในช่วงที่มนุษย์มีอายุหนึ่งแสนปี และมีจำนวน 8 พระองค์ที่ประสูติมาอุบัติในช่วงมนุษย์มีอายุเก้าหมื่นปี นอกนั้นก็ไม่นับที่นิยมมากนัก

2. ปมาณเวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งประมาณ พระพุทธเจ้า คือพระทีปังกร พระเรวตะ พระปิยทัสสี พระอัทธทัสสี พระธัมมทัสสี พระวิปัสสี มีพระสรีระสูง 80 ศอก พระพุทธเจ้าคือพระโกณฑัญญะ พระมังคละ พระนารทะ พระสุเมธะ มีพระวรกายสูง 88 ศอก พระสมณพุทธเจ้า มีพระสรีระสูง 90 ศอก พระพุทธเจ้าคือ พระโสภิตะ พระอนโนมทัสสี พระปทุมะ พระปทุมุตตระ พระปัสสะ มีพระสรีระสูง 58 ศอก พระสุชาตพุทธเจ้า มีพระสรีระสูง 50 ศอก พระพุทธเจ้าคือพระสิทธัตถะ พระติสสะและพระเวสสภู มีพระวรกายสูง 60 ศอก พระสิขีพุทธเจ้ามีพระสรีระสูง 70 ศอก พระพุทธเจ้าคือพระกกุสันธะ พระโกนาคนะ และพระกัสสปะ พระวรกายสูง 40 ศอก 30 ศอก 20 ศอกตามลำดับ ส่วนพระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา สูง 18

ตารางที่ 2 สรุปปมาณเวมัตตะ

ความสูง / ศอก	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
90	พระสมณพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
88	พระโกณฑัญญะ พระมังคละ พระนารทะ พระสุเมธะ	ร้อยละ 16
80	พระทีปังกร พระเรวตะ พระปิยทัสสี พระอัทธทัสสี พระธัมมทัสสี พระวิปัสสี	ร้อยละ 24
70	พระสิขีพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
60	พระสิทธัตถะ พระติสสะและพระเวสสภู	ร้อยละ 12
58	พระโสภิตะ พระอนโนมทัสสี พระปทุมะ พระปทุมุตตระ พระปัสสะ	ร้อยละ 20
50	พระสุชาตพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
40	พระกกุสันธะ	ร้อยละ 4
30	พระโกนาคนะ	ร้อยละ 4
20	พระกัสสปะ	ร้อยละ 4
18	พระสมณะโคตมพุทธเจ้า	ร้อยละ 4

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าที่สูงที่สุดคือพระสมณพุทธเจ้า สูงถึง 90 ศอก แต่ความสูงที่มีพระพุทธเจ้าสูงระดับเดียวกันหลายพระองค์ที่สุด คือ 80 ศอก มีจำนวน 6 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาคือความสูงที่ 58 ศอก จำนวน 5 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนความสูงที่ต่ำที่สุดในจำนวนพระพุทธเจ้า 25 พระองค์ คือ พระโคตมพุทธเจ้า สูงเพียง 18 ศอก

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์พิจารณาจากหลักฐานในคัมภีร์แล้ว เห็นได้ว่าสรีระสังขารของมนุษย์นั้น มีความสูงไม่เหมือนกัน และพระพุทธเจ้าที่มีอายุหนึ่งแสนปี ก็ไม่แน่ว่าจะได้สังขารสูงที่สุด เช่น พระทีปังกรพุทธเจ้ามีอายุหนึ่งแสนปี แต่มีประมาณสูงเพียง 80 ศอกเท่านั้น เหมือนอย่างนั้น พระติสสะพุทธเจ้ามีอายุหนึ่งแสนปี แต่ประมาณสูงเพียง 60 ศอกเท่านั้น ความต่างเช่นนี้ทำให้ทราบว่า พระพุทธเจ้าผู้มีอายุมากก็ไม่แน่ว่าจะมีประมาณความสูงมากเช่นกัน กรณีอื่น ๆ ก็ลักษณะเดียวกัน

3. กุลเวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งตระกูล ได้แก่ พระกกุสันธะ พระโกนาคมนะและพระกัสสปะ เกิดในตระกูลพราหมณ์ พระพุทธเจ้า 22 พระองค์ที่เหลือมีพระทีปังกรพุทธเจ้า เป็นต้น มีพระโคตมพุทธเจ้าเป็นที่สุดเกิดในตระกูลกษัตริย์ทั้งนั้น

ตารางที่ 3 สรุปกุลเวมัตตะ

สกุล	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
พราหมณ์	พระกกุสันธะ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ	ร้อยละ 12
กษัตริย์	พระสมณโคตมพุทธเจ้า พระสมณพุทธเจ้า พระโกณฑัญญะ พระมังคละ พระนารทะ พระสุเมธะ พระทีปังกร พระเรวตะ พระปิยทัสสี พระอตถทัสสี พระธัมมทัสสี พระวิปัสสี พระสิขี พุทธเจ้า พระสิหัตถะ พระติสสะและพระเวสสภู พระโสภิตะ พระอนิมทัสสี พระปทุมะ พระปทุมุตตระ พระปุสสะ พระสุชาตพุทธเจ้า	ร้อยละ 88

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าส่วนมาก กำเนิดมาจากตระกูลกษัตริย์ โดยคิดเป็นร้อยละ 88 ส่วนพระพุทธเจ้าที่กำเนิดในตระกูลพราหมณ์นั้น มีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วพบว่าในกุลเวมัตตะนี้ พระพุทธเจ้าผู้ที่เกิดในสกุลกษัตริย์ มีโอกาสอายุยืนมากกว่าหกหมื่นปีขึ้นไป มีประมาณสูงเกิน 40 ศกขึ้นไป หากไม่นับพระพุทธโคตมซึ่งอาจเป็นร้อยละเพียง 0.1 เท่านั้นที่มีอายุน้อยและประมาณเพียง 18 ศก

4. ปธานเวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งการตั้งความเพียร ได้แก่ พระทีปังกร พระโกณฑัญญะ พระสมณะ พระอนิมทัสสี พระสุชาตะ พระสิหัตถะและพระกกุสันธะ ทรงบำเพ็ญเพียร 10 เดือน พระมังคละ พระสุเมธะ พระติสสะและพระสิขี ทรงบำเพ็ญเพียร 8 เดือน พระเรวตพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญเพียร 7 เดือน พระปิยทัสสี พระปุสสะ พระเวสสภู และพระโกนาคมนะ ทรงบำเพ็ญเพียร 6 เดือน พระโสภิตพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียร 4 เดือน พระปทุมะ พระอตถทัสสีและพระวิปัสสี ทรงบำเพ็ญเพียร ครึ่งเดือน พระนารทะ พระปทุมุตตระ พระธัมมทัสสี และพระกัสสปะ ทรงบำเพ็ญเพียร 7 วัน พระสมณโคตมพุทธเจ้าของเราทรงบำเพ็ญเพียร 6 ปี

ตารางที่ 4 สรุปปธานเวมัตตะ

เวลา	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
6 ปี	พระสมณโคตมพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
10 เดือน	พระทีปังกร พระโกณฑัญญะ พระสมณะ พระอนิมทัสสี พระสุชาตะ พระสิหัตถะและพระกกุสันธะ	ร้อยละ 28
8 เดือน	พระมังคละ พระสุเมธะ พระติสสะและพระสิขี	ร้อยละ 16
7 เดือน	พระเรวตพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
6 เดือน	พระปิยทัสสี พระปุสสะ พระเวสสภู และพระโกนาคมนะ	ร้อยละ 16
4 เดือน	พระโสภิตพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
15 วัน	พระปทุมะ พระอตถทัสสีและพระวิปัสสี	ร้อยละ 12
7 วัน	พระนารทะ พระปทุมุตตระ พระธัมมทัสสีและพระกัสสปะ	ร้อยละ 16

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญเพียรนานที่สุดคือ พระโคตมพุทธเจ้า บำเพ็ญเพียรนานถึง 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนพระพุทธเจ้าที่ใช้เวลาบำเพ็ญเพียรสั้นที่สุด คือ 7 วัน มีจำนวน 4 พระองค์ ได้แก่ พระนารทะ พระปทุมุตตระ พระอัมมทัสสีและพระกัสสปะ คิดเป็นร้อยละ 16 ส่วนระยะเวลาบำเพ็ญเพียรยอดนิยม คือ 10 เดือน มีพระพุทธเจ้าจำนวน 7 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 28

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนี้แล้วทำให้ทราบว่า พระปัญญาธิกพุทธเจ้าต้องบำเพ็ญมากกว่า พระวริยาธิกพุทธเจ้าและพระสัทธาธิกพุทธเจ้าอย่างมากเลยทีเดียว

5. รัศมีเวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งพระรัศมี ได้แก่ พระมังคลสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระรัศมีแห่งพระสรีระ แผ่ไปในหมื่นโลกธาตุ พระปทุมุตตรพุทธเจ้า มีพระรัศมีแห่งพระสรีระ แผ่ไป 12 โยชน์ พระกกุสันธพุทธเจ้า มีพระรัศมีแห่งพระสรีระ แผ่ไป 10 โยชน์ พระวิปัสสีพุทธเจ้า มีพระรัศมีแห่งพระสรีระ แผ่ไป 7 โยชน์ พระสิขีพุทธเจ้า มีพระรัศมีแห่งพระสรีระ แผ่ไป 3 โยชน์ พระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา มีพระรัศมีแห่งพระสรีระ ประมาณหนึ่งวา โดยรอบ พระพุทธเจ้านอกนั้น มีพระรัศมีแห่งพระสรีระ ไม่นั่นอน

ตารางที่ 5 สรุปรัศมีเวมัตตะ

ระยะรัศมี	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
หมื่นโลกธาตุ	พระมังคลสัมมาสัมพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
12 โยชน์	พระปทุมุตตรพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
10 โยชน์	พระกกุสันธพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
7 โยชน์	พระวิปัสสีพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
3 โยชน์	พระสิขีพุทธเจ้า	ร้อยละ 4
หนึ่งวาโดยรอบ	พระสมณโคตม	ร้อยละ 4
ไม่นั่นอน	พระพุทธเจ้านอกนั้น	ร้อยละ 76

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าที่มีรัศมียาวที่สุดคือ หมื่นโลกธาตุ มีเพียง 1 พระองค์ คือ พระมังคละพุทธเจ้า คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนพระพุทธเจ้าที่มีพระรัศมีสั้นที่สุดคือ หนึ่งวาโดยรอบ มีเพียง 1 พระองค์ คือ พระโคตมพุทธเจ้า คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนพระรัศมีที่ไม่นั่นอนหากำหนดไม่ได้นั้น ได้รับความนิยมนิยมที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วทำให้ทราบว่า การบำเพ็ญเพียรมาอย่างยาวนานของพระพุทธโคตม ผู้เป็นปัญญาธิกพุทธเจ้า ไม่ได้การันตีว่าจะมีพระรัศมียาวไกลเป็นหมื่นโลกธาตุหรือมีระยะไม่นั่นอนเหมือนพระพุทธเจ้าอื่น ๆ

6. ยานเวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งพระยาน ได้แก่ พระทีปังกร พระสุมนะ พระสุเมธะพระปัสสะ พระสิขี และพระโกนาคนะ ออกมหาภิเนษกรรมด้วยยาน คือ ข้าง พระโกณฑัญญะ พระเรวตะ พระปทุมะ พระปิยทัสสี พระวิปัสสี และพระกกุสันธะ ออกมหาภิเนษกรรมด้วยยาน คือ รถ พระมังคละ พระสุชาตะ พระอัทธทัสสี พระติสสะ และพระโคตรมะ ออกมหาภิเนษกรรมด้วยยาน คือ ม้า พระอนิมทัสสี พระสิทธัตถะ และพระเวสสภู ออกมหาภิเนษกรรมด้วยยาน คือ วอ พระนารทะเสด็จออกมหาภิเนษกรรมด้วยพระบาท พระโสภิตะ พระปทุมุตตระ พระอัมมทัสสีและพระกัสสปะ ออกมหาภิเนษกรรมด้วยปราสาท

ตารางที่ 6 สรุปยานเวมัตตะ

ยาน	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
รถ	พระโกณฑัญญะ พระเรวตะ พระปทุมะ พระปิยทัสสี พระวิปัสสี และพระกกุสันธะ	ร้อยละ 24
ช้าง	พระทีปังกร พระสุนนะ พระสุเมธะ พระปุสสะ พระสิขี และพระโกนาคนะ	ร้อยละ 24
ม้า	พระมังคละ พระสุชาตะ พระอัทธทัสสี พระติสสะ และพระโคตมะ	ร้อยละ 20
ปราสาท	พระโสภิตะ พระปทุมุตตระ พระธัมมทัสสี และพระกัสสปะ	ร้อยละ 16
วอ	พระอนิมทัสสี พระสิทธัตถะ และพระเวสสภู	ร้อยละ 12
พระบาท	พระนารทะ	ร้อยละ 4

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า รถกับช้าง เป็นยานพาหนะเสด็จออกบวชที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง มีพระพุทธเจ้าเลือกยานพาหนะ 2 ชนิดนี้เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาคือ ม้า และปราสาทตามลำดับ ส่วนพระพุทธเจ้าที่เสด็จออกบวชด้วยพระบาทมีเพียงพระองค์เดียวคือ พระนารทะพุทธเจ้า

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว ทำให้ทราบว่า สถานะทางสังคมหรือความเป็นสกุลกษัตริย์ ไม่ได้การันตีว่าจะต้องออกผนวชด้วยยนต์หรือปราสาทหรือวอเสมอไป ยานพาหนะนำออกไปผนวช ขึ้นอยู่กับสภชาติหรือไม่ นั่นก็ไม่ได้การันตีข้อมูลได้ ดังเช่น พระพุทธโคตม เสด็จออกผนวชด้วยม้ากัณฐกะอัศวราชผู้เป็นสภชาติ แต่พระนารทะพุทธเจ้ากลับออกผนวชด้วยพระบาท ซึ่งไม่ใช่สภชาติ อย่างนี้เป็นต้น

7. โพธิรุกขเวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งโพธิพฤกษ์ ได้แก่ พระผู้มีพระภาคเจ้าที่ปังกร มีโพธิพฤกษ์ ชื่อ ตันกปัตนะหรือตันมะขวิด พระผู้มีพระภาคเจ้าโกณฑัญญะ มีโพธิพฤกษ์ชื่อตันสาธกัลยาณีหรือตันขานาง พระมังคละ พระสุนนะ พระเรวตะ พระโสภิตะ มีโพธิพฤกษ์ชื่อ ตันนาคะ หรือตันกาเกทิง พระอนิมทัสสี มีโพธิพฤกษ์ชื่อ ตันอชชนะ หรือตันกุ่ม พระปทุมะและพระนารทะ มีโพธิพฤกษ์ชื่อ ตันมหาโสณะหรือตันอ้อยช้างใหญ่ พระปทุมุตตระ มีโพธิพฤกษ์ชื่อ ตันสละหรือตันสาละ พระสุเมธะ มีโพธิพฤกษ์ชื่อ ตันนิปะหรือตันกะทุม พระสุชาตะ มีโพธิพฤกษ์ชื่อ ตันเวฬุหรือตันไผ่ พระปิยทัสสี มีโพธิพฤกษ์ชื่อ ตันกฤษะหรือตันกุ่ม พระอัทธทัสสี โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันจัมปะกะหรือตันจำปา พระธัมมทัสสี โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันรัตกูรวะหรือตันซ้องแมวด่าง พระสิทธัตถะ โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันกณิกะ หรือตันกรณิการ์ พระติสสะ โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันอสนะหรือตันประดู่ พระปุสสะ โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันอาลมกะหรือตันมะขามป้อม พระวิปัสสี โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันปาฐลีหรือตันแคฝอย พระสิขี โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันปูลนทรีกะหรือตันกุ่มบก พระเวสสภู โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันสาละ พระกกุสันธะ โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันสรีสะหรือตันซึก พระโกนาคนะ โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันอุทุมพะหรือตันมะเดื่อ พระกัสสปะ โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันนิโครธหรือตันไทร พระโคตมะ โพธิพฤกษ์ชื่อ ตันอัสสตะหรือตันโพธิใบ

ตารางที่ 7 สรุปโพธิเวมัตตะ

โพธิพฤษภ	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
ต้นนาคะหรือกากะทิง	พระมังคละ พระสุมนะ พระเรวตะ พระโสภิตะ	ร้อยละ 16
ต้นกปิตนะหรือต้นมะขวิด	พระภาคเจ้าที่ปิงกร	ร้อยละ 4
ต้นอชฺฐนะ หรือต้นกุ่ม	พระอนิมทัสสี	ร้อยละ 4
ต้นมหาโสณะหรือต้นอ้อยช้างใหญ่	พระปทุมะและพระนารทะ	ร้อยละ 8
ต้นสลละหรือต้นสาละ	พระปทุมุตตระ	ร้อยละ 4
ต้นนิปะหรือต้นกะทุม	พระสุเมธะ	ร้อยละ 4
ต้นเวฬุหรือต้นไผ่	พระสุชาตะ	ร้อยละ 4
ต้นกกุระหรือต้นกุ่ม	พระปิยทัสสี	ร้อยละ 4
ต้นจัมปกะหรือต้นจำปา	พระอัทธทัสสี	ร้อยละ 4
ต้นรัตตกรวกะหรือต้นซ้องแมวแดง	พระธัมมทัสสี	ร้อยละ 4
ต้นกณิการะ หรือต้นกรรณิการ	พระสิทธิธัตตะ	ร้อยละ 4
ต้นอสนะหรือต้นประดู่	พระติสสะ	ร้อยละ 4
ต้นอาลมกะหรือต้นมะขามป้อม	พระปุสสะ	ร้อยละ 4
ต้นปาฏลีหรือต้นแคฝอย	พระวิปัสสี	ร้อยละ 4
ต้นปุนฑริกะหรือต้นกุ่มบก	พระสิขี	ร้อยละ 4
ต้นสาละ	พระเวสสภู	ร้อยละ 4
ต้นสรีสะหรือต้นซีก	พระกกุสันธะ	ร้อยละ 4
ต้นอุทุมพะหรือต้นมะเดื่อ	พระโกณฑัญญะ	ร้อยละ 4
ต้นนิโครธหรือต้นไทร	พระกัสสปะ	ร้อยละ 4
ต้นอัสสตะหรือต้นโพธิ์ใบ	พระโคตมะ	ร้อยละ 4

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า ต้นไม้ที่ได้รับความนิยมที่สุดคือ ต้นนาคะหรือต้นกากะทิง มีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใต้ต้นกากะทิงมากที่สุด คือ 4 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 16 รองลงมาคือ ต้นมหาโสณะหรือต้นอ้อยช้างใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 8 นอกนั้นล้วนเป็นร้อยละ 4 เท่ากัน

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว ทำให้ทราบว่า ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้นั้น ล้วนเป็นสหชาติของแต่ละพระพุทธเจ้า ซึ่งไม่เกี่ยวกับสถานะทางสังคมหรือสกุลหรือประมาณหรืออายุเลยแม้แต่น้อย

8. บัลลังก์เวมัตตะ ความแตกต่างกันแห่งบัลลังก์ ได้แก่ พระที่ปิงกร พระเรวตะ พระปิยทัสสี พระอัทธทัสสี พระธัมมทัสสีและพระวิปัสสี มีบัลลังก์ 53 คอก พระโกณฑัญญะ พระมังคละ พระนารทะและพระสุเมธะ มีบัลลังก์ 57 คอก พระสุมนะ มีบัลลังก์ 60 คอก พระโสภิตะ พระอนิมทัสสี พระปทุมะ พระปทุมุตตระ และพระปุสสะ มีบัลลังก์ 38 คอก พระสุชาตะ มีบัลลังก์ 32 คอก พระสิทธิธัตตะ พระติสสะ และพระเวสสภู มีบัลลังก์ 40 คอก พระสิขี มีบัลลังก์ 32 คอก พระกกุสันธะ มีบัลลังก์ 26 คอก พระโกณฑัญญะ มีบัลลังก์ 20 คอก พระกัสสปะ มีบัลลังก์ 15 คอก พระโคตมะ มีบัลลังก์ 14 คอก

ตารางที่ 8 สรุปบัลลังก์เวมัตตะ

บัลลังก์	พระพุทธเจ้า	คิดเป็นร้อยละ
60 ศอก	พระสุมนะ	ร้อยละ 4
57 ศอก	พระโกณฑัญญะ พระมังคละ พระนารทะและพระสุเมธะ	ร้อยละ 16
53 ศอก	พระทีปังกร พระเรวตะ พระปิยทัสสี พระอัทธทัสสี พระธัมมทัสสีและพระวิปัสสี	ร้อยละ 24
40 ศอก	พระสิทธัตถะ พระติสสะ และพระเวสสภู	ร้อยละ 12
38 ศอก	พระโสภิตะ พระอโนมทัสสี พระปทุมะ พระปทุมุตตระ และพระปัสสะ	ร้อยละ 20
32 ศอก	พระสิขี และพระสุชาตะ	ร้อยละ 8
26 ศอก	พระกกุสันธะ	ร้อยละ 4
20 ศอก	พระโกนาคมนะ	ร้อยละ 4
15 ศอก	พระกัสสปะ	ร้อยละ 4
14 ศอก	พระโคตมะ	ร้อยละ 4

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า บัลลังก์ของพระพุทธเจ้าที่กว้างที่สุดคือ 60 ศอก ได้แก่ พระสุมนะพุทธเจ้า ส่วนบัลลังก์ที่เล็กแคบที่สุด คือ 14 ศอก ได้แก่ พระโคตมพุทธเจ้า ส่วนขนาดของบัลลังก์ที่ได้รับความนิยมที่สุด คือ 53 ศอก มีพระพุทธเจ้านิยมสูงสุด 6 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมา 38 ศอก 5 พระองค์ คิดเป็นร้อยละ 20

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วทราบว่าบัลลังก์ที่พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ประทับนั่งนั้น สอดคล้องกับประมาณสรีระความสูงของแต่ละพระองค์ ไม่เกี่ยวข้องกับสถานะทางสกุลแต่ประการใด

องค์ความรู้

ในการวิเคราะห์เวมัตตะ 8 ประการนี้ ผู้เขียนจกกล่าวถึง พระพุทธเจ้าที่ปรากฏในเวมัตตะที่ชั้นสูงที่สุดและต่ำที่สุดในด้านนั้น ดังนี้

ด้านอายุของพระพุทธเจ้าพระพุทธเจ้าที่มีพระชนมายุยืนที่สุด คือ 100,000 ปี จำนวน 9 พระองค์ คือ 1) พระทีปังกร 2) พระโกณฑัญญะ 3) พระอโนมทัสสี 4) พระปทุมะ 5) พระปทุมุตตระ 6) พระอัทธทัสสี 7) พระธัมมทัสสี 8) พระสิทธัตถะ 9) พระติสสะ อายุสั้นที่สุดคือ 100 ปี ได้แก่พระโคตมพุทธเจ้า ด้านปมณะ สูงสุดคือ 90 ศอก ต่ำสุดคือ 18 ศอก ด้านกฐะหรือตระกูล ส่วนใหญ่พระพุทธเจ้ามาจากตระกูลกษัตริย์ มีเพียง 3 พระองค์ เท่านั้นที่มาจากตระกูลพราหมณ์

ด้านปธานะหรือระยะเวลาการบำเพ็ญเพียร พระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญนานที่สุด คือ 6 ปี ได้แก่ พระโคตมพุทธเจ้า ส่วนพระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญเพียรสั้นที่สุดคือ 7 วัน มีจำนวน 4 พระองค์ ได้แก่ 1) พระนารทะ 2) พระปทุมุตตระ 3) พระธัมมทัสสี และ 4) พระกัสสปะ

ด้านพระรัศมี พระพุทธเจ้าที่มีพระรัศมียาวไกลที่สุด คือ ยาวถึงหมื่นโลกธาตุ ได้แก่ พระมังคละพุทธเจ้า ส่วนพระพุทธเจ้าที่มีพระรัศมีสั้นที่สุดคือ หนึ่งวาโดยรอบ ได้แก่ พระโคตมพุทธเจ้า

ด้านยานพาหนะที่นำพาออกเสด็จผนวชนั้น รถกับช้างได้รับความนิยมมากที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าผู้เสด็จออกผนวชด้วยพระบาทมีเพียงพระองค์เดียวคือ พระนารทะพุทธเจ้า

ด้านโพธิหรือต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้ ต้นไม้ที่ได้รับความนิยมในการเป็นโพธิพฤกษ์ของพระพุทธเจ้าได้ประทับนั่งตรัสรู้คือ ต้นนาละ หรือต้นกาละหิง พระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ได้ต้นกาละหิง จำนวน 4 พระองค์ ได้แก่ 1) พระมังคละ 2) พระสุมนะ 3) พระเรวตะ และ 4) พระโสภิตะ

ด้านบัลลังก์ พระพุทธเจ้าที่บัลลังก์กว้างที่สุดคือ 60 ศอก ได้แก่ พระสุมนะพุทธเจ้า ส่วนพระพุทธเจ้าที่มีบัลลังก์เล็กแคบที่สุดคือ 14 ศอก ได้แก่ พระโคตมพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าที่มีสถานะในเวมัตตะ 8 ประการ ยิ่งใหญ่ที่สุดในหลายรายการ ได้แก่ พระสุมนะพุทธเจ้า มีความยิ่งใหญ่ถึง 2 รายการ ได้แก่ 1) มีบิณฑบาตหรือความสูงถึง 90 ศอก 2) มีบัลลังก์กว้างถึง 60 ศอก

พระโคตมพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญเพียรนานที่สุด คือ 6 ปี มีพระรัศมีสั้นที่สุด คือ หนึ่งวา โดยรอบ มีอายุน้อยที่สุด คือ 100 ปี (หมายถึงอายุของมนุษย์ในยุคนั้นโดยเฉลี่ย) มีบิณฑบาตหรือความสูงถึง 18 ศอก มีบัลลังก์เล็กแคบที่สุด คือ 14 ศอก แต่พระองค์ทรงมีพระปัญญามากที่สุดเพราะเป็นพระพุทธเจ้าประเภทปัญญาธิกพุทธเจ้า

สรุป

นับตั้งแต่พระโคตมพุทธเจ้าได้รับพยากรณ์ว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ตั้งแต่เสวยพระชาติเป็นสุเมธดาบส ในสมัยพระพุทธเจ้าพระนามว่าทีปังกร มาจนถึงพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในปัจจุบันชาตินี้ มีพระพุทธเจ้ากำเนิดมาแล้ว 25 พระองค์ แต่ละพระองค์นั้นมีความเป็นมาไม่เหมือนกัน มีสิ่งเปรียบเทียบหรือเวมัตตะ 8 ประการไม่เหมือนกัน เมื่อนำมาจำแนกแล้วจะเห็นได้ว่า แต่ละยุคสมัยนั้น มนุษย์มีกำหนดอายุไม่เหมือนกัน แสดงให้เห็นยุคสมัยของอายุสัตว์อย่างชัดเจน มีสรีระปามาไม่เหมือนกัน แสดงให้เห็นค่าเฉลี่ยของปริมาณของสัตว์ได้ชัดเจน แต่ละพระองค์มีการบำเพ็ญเพียรก่อนตรัสรู้ไม่เหมือนกัน แสดงให้เห็นถึงปารมีของแต่ละพระองค์ไม่เท่ากัน แต่ละพระองค์ไม่ได้มาจากภวภาวะเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าบุรุษจะกำเนิดอยู่ในภวภาวะใดก็สามารถตรัสรู้ได้ไม่จำกัด จำเพาะกษัตริย์ แต่ละพระองค์เสด็จออกผนวชมียานพาหนะแตกต่างกันไปไม่เหมือนกัน เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความไม่เหมือนกัน พระพุทธทุกพระองค์ต้องมีการบำเพ็ญเพียร ทุกพระองค์ต้องได้เสด็จออกผนวช ทุกพระองค์ต้องตรัสรู้ได้ต้นไม้ และเมื่อตรัสรู้แล้วทุกพระองค์ต้องมีพระรัศมีแผ่ไปยาวไกลไม่เท่ากัน ยาวหรือสั้นนั้นไม่สำคัญแต่ประเด็นคือมีพระรัศมีเหมือนกัน สิ่งเหมือนกันนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นต้นตอแบบแผนหรือรูปแบบของการเป็นพระพุทธเจ้า

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 16).

กรุงเทพฯ: สหธรรมิก,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2538). *สวดมนต์ฉบับหลวง สมเด็จพระสังฆราช (ปสุตฺต)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสพนันท์ โทณบัณฑิต. (2565). *หนังสือทำวัตรสวดมนต์แปล ฉบับศีลวิงสานุสรณ์*. เชียงราย: สำนักพิมพ์เสพนันท์ เมืองเชียงราย.

Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1–20.